

цілей. Їх адаптація базується на високому рівні самоконтролю, структурованості та активної життєвої позиції.

Література:

1. Большакова А. М. Особистісна реалізованість людини на її життєвому шляху. *Вісник Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди. Психологія*. 2011. Вип. 39. С. 22-37. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/VKhnpu_psychol_2011_39_5

2. Иванова Т. Шкала хронічного воєнного стресу цивільних (ШХВС-Ц): від адаптації PCL-C до нового діагностичного інструменту. *Науковий вісник Ужгородського національного університету*. Серія: Психологія. 2025. Вип. 1. С. 23-30.

3. Штепа О.С. Опитувальник особистісної здійсненності: теоретичні підстави для розробки та результати апробації. *Psychological journal* № 5 (15) 2018. С. 196-233.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-2-86>

ІНТЕРВ'Ю У ДОСЛІДЖЕННІ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ВІЙСЬКОВИХ ЛІКАРІВ

Матвєєва Д. О.

*ад'юнкт кафедри військової психології
Національний університету оборони України
м. Київ, Україна*

Збір емпіричних даних є одним із ключових етапів наукового дослідження, оскільки саме він визначає можливості адекватного вивчення досліджуваного явища. У контексті аналізу резильєнтності військових лікарів особливої значущості набувають якісні методи, зокрема інтерв'ю, які дають змогу виявити індивідуальні смисли, способи інтерпретації досвіду та механізми подолання професійних викликів.

Інтерв'ю, як особливе джерело і метод дослідження, використовують у науково-дослідній роботі фахівці гуманітарних і суспільних наук. Інтерв'ю – це значно більше, ніж просто розмова. Успішне інтерв'ю потребує комплексної підготовки та планування [1, с. 58]. Метод інтерв'ю дає змогу розглядати особистість як носія унікального досвіду, індивідуальних смислів і способів осмислення реальності. Його застосування сприяє глибшому розумінню досліджуваних явищ, виявленню локальних практик, непоширених видів досвіду та смислових конструкцій респондентів. У

цьому контексті інтерв'ю орієнтоване не стільки на фіксацію вже відомих фактів, скільки на уточнення змістових деталей, виявлення нових аспектів проблеми та поглиблену інтерпретацію індивідуального досвіду [2, с. 77–78].

У тезах обґрунтовано доцільність використання методу інтерв'ю як інструменту якісного дослідження резильентності військових лікарів. Емпіричний матеріал було зібрано за участю військових лікарів, які виконували завдання за призначенням у районах ведення бойових дій у Донецькій, Луганській та Запорізькій областях. Метою дослідження стало виявлення психологічних особливостей розвитку резильентності військових лікарів, а також визначення ролі рівня її розвитку в успішному виконанні спеціальних завдань із медичного забезпечення підрозділів Збройних Сил України.

Конструювання дослідницького інструментарію становить один із ключових етапів дослідження, оскільки саме він забезпечує отримання первинних емпіричних даних, релевантних меті та завданням наукового пошуку. З огляду на спрямованість дослідження на вивчення суб'єктивного досвіду респондентів і їхніх індивідуальних стратегій подолання професійних викликів в умовах війни, доцільним було обрано якісний метод інтерв'ю. Відповідно, логіку дослідження було вибудовано за такими етапами: визначення типу інтерв'ю, окреслення етичних засад його застосування, розроблення дизайну інтерв'ю, проведення опитування та подальший аналіз отриманих даних.

Існують три основні типи інтерв'ю: структуровані, напівструктуровані та неструктуровані. Нами було обрано напівструктуроване інтерв'ю – ця форма має певний ступінь заздалегідь визначеного порядку, але все одно забезпечує гнучкість [4, с. 7] і дозволяє ширше розкрити питання та концепт, залишаючись в межах обраного напрямку. Емпіричну вибірку становили 80 військових лікарів різного віку та досвіду служби, які виконували професійні завдання в умовах воєнного часу. Усі учасники брали участь у дослідженні добровільно та надали усвідомлену згоду. У межах інтерв'ю увагу було зосереджено на кількох змістових блоках: професійний шлях респондента; актуальні труднощі професійної діяльності; джерела мотивації та внутрішньої опори; досвід подолання критичних або психотравмувальних ситуацій; самооцінка професійної ефективності; суб'єктивне відчуття контролю над подіями; залученість до життя підрозділу; ставлення до труднощів як до загрози чи як до умови особистісного й професійного розвитку. Така структура дозволила виявити не лише зовнішні умови професійної діяльності, а й внутрішні механізми адаптації, які формують психологічне підґрунтя резильентності.

Водночас формат напівструктурованого інтерв'ю передбачав можливість постановки додаткових уточнювальних запитань залежно від змісту відповідей, рівня рефлексивності та готовності респондента до

розкриття власного досвіду. Це дало змогу конкретизувати окремі аспекти професійних труднощів, способів подолання критичних ситуацій, ставлення до втрати пацієнта, а також особливостей взаємодії з конфліктними пацієнтами.

Під час побудови послідовності запитань було враховано принципи «піраміди» [1, с. 60], згідно з яким на початку інтерв'ю доцільно використовувати конкретніші та локальніші запитання, а наприкінці – більш узагальнені й абстрактні. Такий підхід сприяє поступовому входженню респондента в тему розмови, налагодженню контакту з інтерв'юером і підготовці до глибшої рефлексії.

Практичний досвід проведення інтерв'ю засвідчив, що важливою умовою його результативності є чітке окреслення мети дослідження, підстав його проведення та загальної значущості порушеної проблематики. Це сприяло підвищенню зацікавленості респондентів і створювало передумови для встановлення психологічного контакту. З цієї метою на початковому етапі взаємодії також використовувався допоміжний проєктивний прийом «Не дай людині впасти» [3], який полегшував входження респондентів у комунікацію та актуалізацію особистісно значущих переживань.

Аналіз матеріалів інтерв'ю дав підстави розглядати резильєнтність військових лікарів як багаторівневе психологічне утворення. У відповідях респондентів виразно простежувалися такі ресурси стійкості, як емоційна саморегуляція, орієнтація на професійний обов'язок, внутрішнє відчуття відповідальності, професійна самоосвіта, здатність до мобілізації в умовах невизначеності, а також опора на колективну взаємодію та соціальну підтримку. Отримані відповіді дають підстави віднести до найбільш значущих ресурсів резильєнтності соціальну підтримку, професійний досвід, емоційну стабільність, саморефлексію, внутрішній контроль і командну взаємодію. На основі аналізу інтерв'ю було визначено основні орієнтири для розроблення практичних рекомендацій щодо розвитку резильєнтності військових лікарів.

Отже, інтерв'ю є важливим методом збору первинної якісної інформації, ефективність якого значною мірою визначається особливостями цільової групи, рівнем підготовки інтерв'юера та дотриманням методичних вимог до проведення бесіди. Водночас його застосування має поєднуватися з іншими дослідницькими процедурами, що забезпечує повніше вивчення феномену резильєнтності. У представленому дослідженні такий підхід було реалізовано шляхом поєднання інтерв'ю з проєктивним прийомом «Не дай людині впасти» та психодіагностичною методикою – Шкалою резильєнтності Коннора–Девідсона (CD-RISC-25).

Література:

1. Hay I. *Qualitative research methods in human geography*. Oxford : Oxford University Press, 2000. 432 p.
2. Байєр О. О. Якісні методи дослідження рис та підструктур особистості // Роль рівня сформованості диспозиційних та динамічних властивостей особистості у зумовленні якості життя / за ред. Е. Л. Носенко. Дніпропетровськ : Ліра, 2019. С. 76–103.
3. Кущенко Т. Тест на реакцію в екстремальних ситуаціях. URL: <https://iqholding.com.ua/blogs/test-na-reaktsiyu-v-ekstremalnikh-situatsiyakh> (дата звернення: 19.03.2025).
4. Титаренко Д., Титаренко О. *Дослідницьке інтерв'ю : методичні рекомендації з організації та проведення дослідження*. Київ : ТОВ «Праймдрук», 2012. 40 с.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-614-3-2-87>

ОСОБЛИВОСТІ ЗНИЖЕННЯ ТРИВОЖНОСТІ ДІТЕЙ МОЛОДШОГО ШКІЛЬНОГО ВІКУ В УМОВАХ ГРУПОВОЇ АРТТЕРАПІЇ

Міготіна М. В.

*здобувачка першого (бакалаврського) рівня
вищої освіти спеціальності 053 «Психологія»*

Міжнародний університет

Науковий керівник: Єрмакова С. С.

*доктор педагогічних наук, професор, практичний психолог,
професор кафедри педагогіки та психології*

Міжнародний університет

м. Одеса, Україна

Проблема тривожності у дітей молодшого шкільного віку є однією з найбільш актуальних у сучасній психології, оскільки саме в цей віковий період відбувається інтенсивний процес адаптації до шкільного середовища, формування соціальних ролей та розвиток емоційної сфери. Тривожність розглядається як індивідуально-психологічна особливість, що проявляється у схильності до переживання занепокоєння в різних життєвих ситуаціях, навіть за відсутності реальної загрози [1]. За визначенням сучасної психології, тривожність може бути як ситуативною, так і особистісною, що значною мірою впливає на емоційний розвиток дитини, її навчальну діяльність та соціальну адаптацію [2]. У сучасних наукових